

تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی؛ مطالعه موردی: شهرستان تویسرکان

علی اکبر عنابستانی*، احسان تکلو**

۱۴۰۱/۰۵/۰۴

تاریخ دریافت مقاله:

۱۴۰۲/۱۱/۰۲

تاریخ پذیرش مقاله:

چکیده

نقش دهیاران به عنوان مدیران روستا در چگونگی ساخت و سازهای روستایی و توسعه کالبدی، از مهم‌ترین مسائلی است که نادیده گرفتن آن می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری به برنامه‌های روستایی وارد کند. با اصلاح قانون شوراهای در سال ۱۳۸۲ و اضافه شدن بند ۱۰ به ماده ۶۹ شوراهای اسلامی، تشکیل پرونده برای ایجاد بنها، تأسیسات و تفکیک اراضی در محدوده قانونی روستا به عهده دهیاری و صدور مجوز به بخشداری واگذار شد. از این‌رو، توجه به دهیاری‌ها در محیط روستایی و نقش آن‌ها در تحقق اهداف کالبدی روستایی اهمیت فراوانی یافته است. بنابراین در این پژوهش سعی شده است تا با تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی در محدوده مورد مطالعه، بستری مناسب برای رسیدن به توسعه روستایی فراهم گردد. روش تحقیق به صورت کاربردی و روش بررسی آن توصیفی - تحلیلی است، جامعه آماری پژوهش حاضر، روستاهای دارای دهیاری درجه ۵ و ۶ شهرستان تویسرکان بوده است که تعداد آن‌ها به ۱۶ روستا رسید. برای بررسی وضع موجود، تعداد ۲۲۰ پرسشنامه به‌وسیله روستائیان تکمیل گردید. به جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از شیوه‌های آماری توصیفی، استنباطی و تجزیه و تحلیل فضایی بر مبنای نرم‌افزارهای GIS، SPSS استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد؛ مقدار آماره T در کل شاخص‌ها برابر با $-12/480$ است که بیانگر این امر است که در منطقه مورد مطالعه نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی وضعت مناسبی ندارد. ولی با این وجود، مؤلفه رعایت اصول بهداشتی و فرایند صدور مجوز نسبت به سایر مؤلفه‌ها از وضعیت بهتری برخوردار است. بهنحوی که از نظر روستائیان مؤلفه اصول بهداشتی با میانگین $3/34$ فرایند صدور مجوز با میانگین $3/07$ دارای بیشترین اهمیت و مؤلفه‌های علاطم و هشدارهای ایمنی و ارزش‌های فرهنگی با میانگین $2/07$ دارای کمترین اهمیت هستند. تحلیل معادلات ساختاری نیز بیان‌کننده اثر بالای مسئولیت اجتماعی و رعایت ضوابط محیط‌زیستی و حقوق شهروندی در نظارت دهیاران است و درنهایت، نتایج تحلیل فضایی روستاهای بر پایه میزان نظارت دهیاران بر ساخت و سازها از دیدگاه روستائیان نیز بیانگر این امر است که دهیاران برخی از روستاهای مورد مطالعه عملکرد بهتری داشته‌اند.

کلمات کلیدی: دهیاران، ساخت و ساز، نظارت، سکونتگاه روستایی، شهرستان تویسرکان.

* استاد، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

** کارشناسی ارشد، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

مقدمه

برنامه ریزی توسعه کالبدی، علاوه بر اینکه کوششی برای جهت بخشیدن به تکامل محیط زندگی بشر است، بازتاب تکامل زندگی اجتماعی نیز محسوب می‌شود. توسعه کالبدی در روستاهای اعمدتاً با ساختار کالبدی مناطق روستایی مرتبط است و آنگاه با مضماین و مؤلفه‌هایی چون کاربری اراضی، ارتباطات و حمل و نقل، تأسیسات و تجهیزات زیربنایی، مسکن، کار، تفریح، گردشگری، و رفاه عمومی که روستاییان به تنهایی قادر به تأمین آن نیستند، در ارتباط قرار می‌گیرد. (اکبریان رونیزی، ۱۳۹۲: ۹۵). در ارتباط با توسعه روستاهای باید به این موضوع یعنی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی روستاهای توجه لازم انجام پذیرد زیرا بسترهای مناسب برای توسعه همه جانبه فراهم می‌نماید (Walker et al., 2020: 3839) نظارت بر ساماندهی کالبدی نخستین گام به منظور ارتقای عملکرد سکونتگاه‌ها است (رضوانی، ۱۳۸۳: ۸۵). بنابراین، نظارت دهیاران به عنوان مدیران روستا، نقش بسیار مهمی در تحول، هدایت و پایداری کالبدی و ساخت و سازها در سکونتگاه‌های روستایی دارد (چراغی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۴). از سوی دیگر، پیوند ابعاد پایداری به ویژه اجتماعی، نهادی، اقتصادی و محیطی مسئله‌ای بسیار مهم در برنامه‌ریزی توسعه پایدار مناطق روستایی است (Prof, 2004: 134). بنابراین، نقش دهیاران به عنوان مدیران روستا در چگونگی ساخت و سازهای روستایی و توسعه کالبدی، از مهم‌ترین مسائلی است که نادیده گرفتن آن، می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری به برنامه‌های روستایی وارد کند.

یکی از مهم‌ترین ابعاد توسعه روستایی، مدیریت روستایی است که نقش بسیار مهمی در هماهنگی فعالیت‌های توسعه روستایی بر عهده دارد (لشنسی پارسا،

۱۳۸۵). با تشکیل مدیریت نوین روستایی یعنی استقرار دهیاری‌ها در روستاهای، نهادی رسمی و قانونی برای ثبت امور عمومی روستا و مدیریت محلی روستایی در قالب دهیاری‌ها شکل گرفت. مدیریت توسعه روستایی فرایندی چندجانبه شامل سه رکن مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در این فرایند با مشارکت مردم و از طریق تشکیلات سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا می‌شود و تحت نظرارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد (استعلامی، ۱۳۹۱).

تا قبل از تصویب آیین‌نامه مربوط به استفاده از اراضی و احداث بنا و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی و حریم شهرها مصوب ۱۳۵۵/۰۲/۲۲ هیئت وزیران ساخت و ساز در روستا و خارج از حریم شهرها فاقد ضابطه و مقررات خاص بود. با اصلاح قانون شوراهای سال ۱۳۸۲ و اضافه شدن بند ۱۰ به ماده ۶۹ شوراهای اسلامی تشکیل پرونده برای ایجاد بناها، تأسیسات و تفصیک اراضی در محدوده قانونی روستا به عهده دهیاری و صدور مجوز به بخشداری واگذار شد. علی‌رغم اجرای این بند که با ناهمانگی‌هایی نظیر مشخص نبودن مرجع وصول عوارض و چگونگی نظارت فنی و... روبرو بود، ساخت و ساز به سمت وسوی نظاممند و قانونمند در حال پیشرفت بود که با اصلاح مجدد قانون در سال ۱۳۸۶ بند دیگری تحت عنوان بند ۱۱ به ماده ۶۹ قانون مذکور اضافه و بر اساس آن مسئولیت تشکیل پرونده و صدور پروانه ساخت‌تمان پس از هماهنگی با بیان مسکن انقلاب اسلامی و اخذ نظارت فنی نهاد مذکور به عهده دهیاری محول گردید.

روستاهای هدف در تحقیق حاضر روستاهایی با درجه‌بندی ۵ و ۶ به تعداد ۱۶ روستا در شهرستان

تیولداری و رواج اقطاع از خصوصیات نظام سرمایه‌داری ایران است. در این دوره، روستا وابستگی مالی نه تنها به دولت نداشت، بلکه این روستاهای بودند که تأمین‌کننده هزینه حکومت‌ها بودند. بعد از مشروطیت، مجلس شورای ملی، تیولداری را لغو کرد و مدیریت کلان کشور از ساختاری مرکز تا حدی بهسیو ساختاری غیرمرکز پیش رفت (افراخته، ۱۳۹۳). طبق قانون «تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام»، اداره امور روستا به کدخدا و اگذار شد و تازمانی که مورد تأیید مالک بود اقتدار لازم را داشت و به مدیریت روستا می‌پرداخت. مدیریت روستایی از نظر امور اجتماعی، زراعی و عمرانی با مالکان و مباشران بود، مالکان در انتخاب نوع کشت، بازاریابی محصول، توزیع آب زراعی، پرداخت مساعده و تقاضای اختیار مطلق داشتند، اهرم مالی امور عمرانی در اختیار مالکان بود که از نیروی انسانی روستائیان استفاده می‌کردند. در دوره‌های معینی تا حدودی روستائیان در امور عمرانی دخالت داده می‌شدند، اما ساختار اجتماعی کشور با وجود ۷۰ درصد جمعیت کشور در حدود ۴۵ هزار روستا، به گونه‌ای بود که عملاً روستائیان فاقد هر نوع قدرت تصمیم‌گیری بودند (لمتون، ۱۳۶۲).

در دوره پهلوی دوم، قوانینی از قبیل قانون بنگاه عمران کشور برای عمران و آبادی روستاهای، قانون ازدیاد سهم کشاورزان و قانون اصلاح امور اجتماعی و عمران دهات را تصویب نمود. مدیریت روستا در این دوره با کدخدا و انجمان ده بود، نقش مالک هنوز نقش مهمی است و روند تغییرات در روستاهای کند بود. در دهه ۱۳۴۰، محمدرضا شاه، به اصلاحاتی پرداخت که بعدها به طور رسمی «انقلاب سفید» یا «انقلاب شاه و مردم» نامیده شد. تصویب قانون «اصلاحات ارضی» از مهم‌ترین اصلاحات اجتماعی و سیاسی بود، با تصویب

تowiserkan است، که از این تعداد ۱۵ روستا درجه ۵ و ۱ روستا درجه ۶ است که با جمعیتی بالغ بر ۱۹۵۹۸ نفر در قالب ۶۵۸۰ خانوار ۴۳/۱ درصد جمعیت روستایی شهرستان را شامل می‌شود. علت انتخاب روستاهای با درجه دهیاری ۵ و ۶، عدم تأثیرگذاری بافت فیزیکی و جمعیت بالاتر آن‌ها است که خروجی و نتیجه آن وجود ساخت‌وسازهای متعدد در روستا و لزوم نظارت دهیار بر آن‌ها خواهد بود. بنابراین در این پژوهش سعی شده است تا با تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر نظارت دهیاران بر ساخت‌وسازهای روستایی در محدوده مورد مطالعه، بستری مناسب برای رسیدن به توسعه روستایی فراهم گردد.

ادیبات موضوع

مدیریت روستایی عبارت است از برنامه‌ریزی برای روستا، سازماندهی اقدام توسعه‌ای و هماهنگی و نظارت بر اقدامات انجام شده (دربان آستانه، ۱۳۸۴). اداره کردن امور روستا سابقه‌ای بس طولانی در کشور می‌دارد. روستاهای اولین واحدهای اجتماعی و کانون‌های جمعیتی انسان بودند، دارای سازمان اجتماعی و مدیریت بوده‌اند. مدیریت روستایی در ایران را می‌توان به سه دوره تاریخی قبل از اصلاحات ارضی، بعد از اصلاحات ارضی و پس از پیروزی انقلاب اسلامی تقسیم کرد. مدیریت در روستاهای ایران پیوندی عمیق با موضوع مالکیت به طور عام و مالکیت زمین و عوامل تولید به طور خاص دارد. مدیریت روستایی ایران، مدیریتی چندبعدی (زراعی، دامی، تجاری و...) و مدیر روستا مسئول امور حفاظتی روستا است. مطالعات انجام شده در مورد مالکیت در جامعه روستایی ایران نشان‌دهنده نوعی مالکیت دولت و تحت نظر قدرت مرکزی است که اصطلاحاً به آن «شیوه تولید آسیائی» می‌گویند (طالب و عنبری، ۱۳۸۴).

این قانون شیوه مالکیت زمین‌های زراعی از بزرگ مالکی سهمی بری، به خرده مالکی و توزیع مجدد زمین بین زارعان تغییر کرد. اصلاحات ارضی تحولات عمیقی را در جامعه روستایی ایران در پی داشت، دستاورد عمله این دهه حذف سیاسی مالک از روستا و از هم پاشیدن مدیریت روستا بدون داشتن جایگزین مناسب است (کلانتری، ۱۳۹۰). برای پر کردن خلاً ناشی از حذف قدرت مالک، سازمان‌های مختلفی در امور روستا به طور مستقیم و غیرمستقیم دخالت می‌کردند، از جمله انجمن ده و سازمان‌های متعددی چون خانه انصاف، خانه فرهنگ، تعاونی‌های تولید، شرکت‌های سهامی زراعی، سپاه دانش، سپاه ترویج و آبادانی، سپاه بهداشت و سپاه عدالت. در پی بروز ضعف‌ها و ناتوانی برنامه‌های عمرانی روستایی، روش «برنامه‌ریزی مکانی» به عنوان اولین گام برنامه‌ریزی منطقه‌ای توسط آر. پی، میسرابه سازمان برنامه پیشنهاد شد اما این طرح به مرحله اجرا در نیامد (آسایش، ۱۳۷۴).

در روزهای اولیه پس از پیروزی انقلاب نهادهای جدیدی به وجود آمدند تا امور جاری جامعه را به عهده بگیرند، جهاد سازندگی اولین نهادی بود که برای کمک به روستائیان تشکیل شد، جهاد سازندگی برای پیشبرد امور روستایی اقدام به تشکیل شوراهای اسلامی در روستاهای نمود. به استناد قانون مصوب سال ۱۳۷۵ در همه نقاط کشور به‌ویژه در روستاهای بالای ۲۰ خانوار، شوراهای اسلامی تشکیل و به فعالیت می‌پردازند. بر اساس قانون، تعداد اعضاء شوراهای اسلامی روستا بین ۳ تا ۵ نفر هستند و می‌توانند برای مسائل اجرایی روستا، فردی را به عنوان «دهیار» انتخاب نمایند تا زیر نظر شورای اسلامی روستا انجام فعالیت کند.

نظام مدیریت روستایی ایران طی سالیان طولانی به لحاظ ساختارهای اجتماعی، تحولات و دگرگونی‌های

پیچیده‌ای داشته است و خلاً مدیریت کارآمد و اصولی در روستاهای در تمامی این ادوار مشکلات زیادی را برای روستائیان ایجاد نموده است. دهیاری مهم‌ترین و جدیدترین نهادی است که در عرصه مدیریت روستایی ایران شکل گرفته است و به لحاظ جایگاه هم تراز با نهاد شهرداری در شهرها است و مدیریت این نهاد بر عهده شخصی به نام دهیار است. این نهاد عمومی غیردولتی به منظور اداره امور روستا به صورت خودکفا و با شخصیت حقوقی مستقل در هر روستا تأسیس گردیده است. هر دهیاری دارای درجه‌ای است که با توجه به حجم کار، درآمد، جمعیت و وسعت روستا تعیین و پس از کسب نظر از وزارت جهاد کشاورزی از طریق وزارت کشور ابلاغ می‌شود. متغیرهای متعددی بر عملکرد دهیاری‌ها تأثیر دارند که عبارت اند از: همکاری سازمان‌ها، رضایت شغلی دهیار، همکاری شوراهای اسلامی، مشارکت مردمی، میزان شرکت دهیاران در کلاس‌های آموزشی، تجهیزات و امکانات دهیاری، درآمد دهیار، موقعیت مکانی روستا، مشورت دهیار با رهبران محلی و اعضای شورا، داشتن سابقه مدیریت روستایی و انگیزه دهیار برای توسعه روستا (چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶).

مسکن به عنوان یکی از نیازهای اولیه بشر همیشه مورد توجه بوده است و دسترسی به آن به عنوان یکی از هدف‌های اساسی در طول حیات آدمی مطرح بوده است. مسکن مانند غذا یک نیاز اساسی و زیستی است و حق اجتماعی هر فرد و خانواده است، در اصل ۳۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دسترسی به مسکن مناسب حق هر ایرانی محسوب شده است، سرپناه مناسبی که بتواند انسان را در برابر شرایط جوی مصون نگه داشته و به ساکنانش آرامش، سلامت و شادابی عرضه کند (عنابستانی، ۱۳۹۵: ۱۲-۱۶). امروزه

در زمینه عملکرد دهیاران و مدیریت روستایی بهویژه در دهه‌های متأخر تحقیقات زیادی انجام شده اما کمتر به مقوله نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی پرداخته شده است که در ادامه به تعدادی از آن‌ها اشاره خواهد شد.

مشیری (۱۳۸۹) دریافت که تغییر و بازنگری در قوانین و مقررات امور شهرسازی و معماری، بهره‌گیری از نظام بیمه کیفیت ساختمان، حفظ حقوق همسایگی و شهروندی همایگی و شهروندی و تطبیق نظام ساخت و ساز با نیازهای منطقه‌ای در نظام شهرسازی کنونی ضرورت دارد. روح الله (۱۳۹۱) معتقد است که بین مدیریت روستایی و ساختار فضایی – کالبدی روستاهای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، به طوری که وضعیت روستاهای در زمینه ساختار فضایی – کالبدی بعد از تشکیل دهیاری بهبود یافته است. بدروی و همکاران (۱۳۹۲) به این نتیجه رسیدند که به رغم غیرمشارکتی بودن فرایند تهیه و اجرای طرح‌های کالبدی روستایی به دلیل تأثیرگذاری نتایج حاصل از اجرای طرح‌هایی مانند طرح هادی در زندگی ساکنان روستا و حساسیت مدیریت محلی (شورای اسلامی و دهیاری) برای انجام دادن وظایف قانونی دخالت آنان نه فقط در مرحله اجرا بلکه در فرایند تهیه و تصویب طرح‌های کالبدی ضرورت تمام دارد. ریاحی و کریمی نسب (۱۳۹۲) نشان دادند که از دیدگاه دهیاران تغییرات چشمگیری در روستاهای در شاخص‌های کیفیت ساخت و ساز و تثبیت و سنددار شدن املاک در روستا صورت گرفته است و در زمینه شاخص‌های اداری، انتظامی و خدمات آموزشی تغییرات اندکی مشاهده می‌شود. فرزین (۱۳۹۴) به این نتیجه رسید که تأثیرگذاری عملکرد دهیاری در روستا نسبت به شهرداری در شاخص‌های کالبدی که منجر به صدور

مسکن به عنوان نوعی سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد است و دارای مفهوم اقتصادی است، مسکن برخلاف برخی کالاهای مصرفی موردنیاز (که به دلیل عدم امکان نگهداری آن طی زمان طولانی، بین عرضه و تقاضا نوعی تعادل به وجود می‌آورد)، پس از تأمین نیاز ضروری و اولیه، به صورت پس‌انداز تبدیل به سرمایه می‌شود و حوزه بسیار وسیعی از تقاضا را می‌گشاید که تأمین آن ماهیتی متفاوت با بحث مسکن به عنوان سرپناه دارد (پورمحمدی، ۱۳۹۰: ۵).

ساخت و ساز به مجموعه‌ای از فعالیت‌ها برای آماده نمودن یک ساختمان یا تأسیسات زیرساخت اطلاق می‌شود. انواع مختلفی از ساخت و ساز وجود دارد؛ مانند ابینه‌سازی، ساخت و سازهای سنگین و سازه‌های صنعتی. در حین ساخت یک ساختمان، یک بازارس ساختمان معمولاً کار را به صورت دوره‌ای بررسی می‌کند تا اطمینان حاصل شود که ساخت و ساز از برنامه‌های مصوب و نظام ساختمان محلی پیروی می‌کند. پس از اتمام ساخت و ساز، هرگونه تغییر بعدی در ساختمان یا دارایی دیگری که برایمنی تأثیر می‌گذارد، از جمله کاربری ساختمان، گسترش، یکپارچگی سازه و حفاظت از آتش، معمولاً نیاز به تصویب دارد. کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی مکلف اند قبل از احداث هرگونه بنا، تأسیسات و عملیات عمرانی در محدوده و حریم روستا، از دهیاری پروانه ساخت اخذ نمایند. هرگونه ساخت و ساز در محدوده و حریم روستا بدون پروانه ساخت، ممنوع بوده و منجر به قلع بنا خواهد شد. دهیاری مکلف است ابتدا نسبت به تذکر کتبی به متخلص مبنی بر رعایت کلیه مقررات و ضوابط ساخت و ساز در محدوده و حریم روستا اقدام، سپس از هرگونه عملیات عمرانی و ساختمانی بدون پروانه و یا مغایر با مفاد آن جلوگیری نماید.

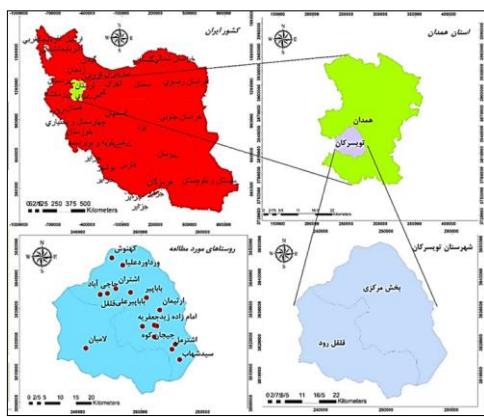
پروانه ساختمانی و افزایش ساخت و ساز، تغییر شکل ظاهری و درنهایت توسعه کالبدی روستا می شود، بسیار بیشتر از عملکرد شهرداری بوده است. خدای پرستی و همکاران (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیدند که عدم آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات شهرسازی، عدم اطلاع رسانی شهرداری‌ها در زمان صدور پروانه ساخت، وضعیت اقتصادی شهرومندان، عدم تعیین وضعیت اراضی با کاربری‌های عمومی از طرف متولیان کاربری، سهل‌انگاری و عدم نظارت صحیح بر ساخت و سازها توسط شهرداری‌ها، ضعف ارگان‌های دولتی در محافظت از اراضی و املاک تحت مالکیت دولت و ناسازگاری ضوابط با واقعیات جامعه از جمله مهم‌ترین عواملی هستند که سبب تخلفات ساختمانی در شهرها می‌شوند.

صادقلو و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که با توجه به نقش عوامل مخرب تغییر کاربری اراضی پیشنهاد می‌شود که صدور مجوز تغییر کاربری اراضی کشاورزی در تمام روستاهای تحت نظارت سازمان‌های دولتی و کارشناسان صاحب‌نظر انجام گیرد تا از نفوذ رانت‌خواری زمین و آثار مخرب آن جلوگیری شود. ظاهری و همکاران (۱۳۹۹) به این نتیجه رسیدند که حکمرانی مدیریت آینده‌نگر و توسعه‌گرا با بهره‌گیری از مشارکت همه ذی نفعان در مسیر توسعه روستایی برنامه‌ریزی منسجم به منظور شناسایی ظرفیت‌های بالقوه روستایی و تشویق هر سه بخش دولتی، مردمی و خصوصی برای سرمایه‌گذاری، ارائه مهارت‌های آموزشی و ترویجی و مهارت افزایی روستائیان و تلاش برای بهبود وضعیت اقتصادی و معیشتی روستائیان از طریق فعال‌سازی ظرفیت‌های بومی و محلی هر روستا و توجه جدی به ابعاد محیطی اعم از بستر طبیعی و انسانی امکان‌پذیر است. عنابستانی و نظری (۱۴۰۱)

معتقدند که عواملی از قبیل تلاش برای تملک اراضی و استفاده از اراضی خالی در داخل محدوده بافت فیزیکی جهت توسعه و گسترش بافت روستا، تلاش برای استقرار کارگاه‌های تولیدی و واحدهای دامی و باغی، ترویج استفاده از مصالح بومی در واحدهای مسکونی و الگوهای معماری سنتی، تلاش برای بهسازی و بهبود وضعیت معابر عمومی درون روستا و افزایش و بهبود تأسیسات و فضاهای آموزشی و فرهنگی پیشران‌های کلیدی اثرگذاری مدیریت روستایی بر توسعه کالبدی سکونتگاه‌ها به شمار می‌رود.

آریماه و آدأگبو^۱ (۲۰۰۰) دریافتند که کنترل نامناسب و ناکافی ساخت و ساز و نبود سیاست‌های مناسب اصلاحات زمین شهری موجب عدم پاسخ‌گویی به نیازهای مردمی و تشدید مسائل و مشکلات در رابطه با ساخت و سازهای غیرقانونی شده است. عدم هماهنگی سازمان‌های دخیل در تهیه و اجرای مقررات توسعه شهری و نیز مشکلات دیگر سازمانی از جمله کمبود نیروهای آموزش‌دیده و دستمزد پایین از عوامل تشکیلات اجرایی مؤثر بر تخلفات ساختمانی در شهر ایجادان در نیجریه تشخیص داده شده است. هلپاپ^۲ (۲۰۱۹) معتقد است با وجود جمعیت کم و جدایی جغرافیایی روستاهای از مناطق کلان شهری، دولت‌های محلی روستایی برای ارائه خدمات و پرداختن به مشکلات جامعه به همان شیوه همتایان شهری بزرگ‌تر خود تلاش می‌کنند. ژائو و لی^۳ (۲۰۲۰) معتقدند که سامانه ارزیابی عملکرد اکولوژیکی ساخت و سازهای زیبای روستایی در ابتدا با ۲ شاخص درجه یک، ۱۱ شاخص درجه دو و ۲۹ شاخص درجه سه به منظور بهبود فضای اکولوژیکی روستایی، ارتقای تمدن اکولوژیکی روستایی، توسعه کیفیت ساخت و ساز ساخته شد. زندگی روستائیان و ترویج احیای روستا

روستا درجه ۵ و ۱ روستا درجه ۶ است و با جمعیتی بالغ بر ۱۹۵۸۰ نفر در قالب ۶۵۸۰ خانوار ۴۳/۱ درصد جمعیت روستایی شهرستان را شامل می‌شود (سازمان برنامه‌ریزی و پژوهش همدان، ۱۳۹۸).

ت ۱. موقعیت منطقه مورد مطالعه

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی است و از لحاظ روش توصیفی - تحلیلی است. روش تحقیق در پژوهش حاضر بر اساس جمع آوری داده‌های میدانی با استفاده از توزیع پرسشنامه و مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی آنها و درنهایت نتیجه‌گیری است. برای برآورد حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با خطای ۰/۰۶۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد و $p = 0/5$ معادل ۲۲۰ نفر تعیین شد، که با استفاده از روش تسهیم به نسبت، تعداد خانوارهای نمونه در هر روستا تعیین گردید.

$$n = \frac{\frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.065)^2}}{1 + \frac{1}{6580} \left(\frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.065)^2} - 1 \right)} \sim 220$$

سپس باهدف تحلیل فضایی وضعیت نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی در منطقه مورد مطالعه برای هر روستا ۸ پرسشنامه به عنوان حداقل در نظر گرفته شده و مابقی پرسشنامه‌ها بر اساس تعداد خانوار هر روستاها به آن اختصاص داده شد (جدول شماره ۱).

قابل دستیابی خواهد بود. ژانگ^۴ و همکاران (۲۰۲۲) معتقدند که اولاً، بر اساس مدل جداسازی، نوع تفکیک بین مساحت زمین‌های ساختمنی روستایی و تعداد ساکنان دائمی روستایی در مقیاس ملی به شدت منفی بود. ثانیاً، بر اساس مدل درجه هماهنگی، نوع هماهنگی بین مناطق ساخت و ساز روستایی و جمعیت ساکن روستایی ناهمانگ بود. در مقیاس استانی، سیستم هماهنگی شامل یک شهر و یک منطقه (پکن و منطقه خودمختار تبت) و هماهنگی اساسی دو شهر (تیانجین و شانگهای) بود.

بررسی مطالعات پیرامون موضوع مورد تحقیق نشان می‌دهد که در حوزه نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی مطالعات خاصی انجام نشده است و عمدتاً مطالعات پیرامون به عملکرد دهیاری‌ها و شهرداری‌ها در بحث مدیریت روستا و شهر در زمینه توسعه برنامه‌های کالبدی انجام پذیرفته است. بنابراین، پژوهش حاضر به لحاظ موضوع شناسی و محدوده مورد مطالعه یعنی تحلیل فضایی نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی در روستاهای دارای دهیاری با درجه ۵ و ۶ در شهرستان نوسرکان دارای نوآوری است.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان نوسرکان یکی از شهرستان‌های جنوبی استان همدان و دارای آب و هوای معتدل کوهستانی است. این شهرستان دارای ۳ شهر نوسرکان، سرکان و فرسنج، ۲ بخش مرکزی و قلقل رود و ۷ دهستان حیوقوق‌نبی، خرم‌رود، سیدشهاب، کرزان‌رود، قلقل‌رود، کمال‌رود، میان‌رود و ۱۱۶ روستا است. جمعیت شهرستان در سال ۱۳۹۵، ۱۰۵۷۳۸ نفر و از این تعداد، ۴۳/۲ درصد (۴۵/۴۵ هزار نفر) در ۱۰۸ روستا حضور دارند. روستاهای هدف در تحقیق حاضر، دهیاری‌های با درجه بندی ۵ و ۶ (روستا)، که از این تعداد ۱۵

ج. تخصیص حجم خانوار نمونه در روستاهای نمونه

ردیف	روستا	خانوار	جمعیت	درجه دهیاری	حجم نمونه
۱	آرتیمان	۳۸۰	۱۰۳۳	۵	۱۳
۲	امامزاده زید	۴۷۱	۱۳۴۴	۵	۱۵
۳	جعفریه	۴۸۷	۱۴۹۵	۵	۱۵
۴	دارانی علیا	۱۶۰	۴۶۹	۵	۱۰
۵	قلعه قاضی	۱۵۹	۴۵۱	۵	۱۰
۶	اشتران	۲۶۲	۱۰۴۷	۵	۱۲
۷	حاجی آباد	۲۲۳	۶۳۰	۵	۱۱
۸	فقلق	۳۸۷	۱۲۱۲	۵	۱۳
۹	کهنوش	۴۷۹	۱۰۷۷	۵	۱۵
۱۰	ورداورد علیا	۳۵۰	۸۶۵	۵	۱۳
۱۱	اشترمل	۵۷	۱۷۷۴	۵	۱۶
۱۲	جیجان کوه	۴۲۱	۱۳۶۵	۵	۱۴
۱۳	سید شهاب	۱۰۲۶	۳۴۰۸	۶	۲۲
۱۴	بابا پیر	۴۰۸	۹۴۶	۵	۱۴
۱۵	بابا پیر علی	۲۲۰	۶۰۶	۵	۱۱
۱۶	لامیان	۶۰۰	۱۸۷۶	۵	۱۶
جمع					۲۲۰
۱۹۵۹۸					

را پیرامون مؤلفه‌ها و شاخص‌ها ارائه نمایند. سپس بر مبنای نظرات اصلاحات مؤلفه‌ها و شاخص‌ها بازتدوین و به تأیید متخصصان امر در سطح کشور رسیده و درنهایت پس از اطمینان از روایی و پایایی آن، پرسشنامه محقق‌ساخته در سطح روستاهای توزیع و نسبت به پرسشگری از روستائیان اقدام گردید. بر این اساس و با توجه به سؤال تحقیق و به منظور نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی تعداد سیزده مؤلفه در منطقه موردمطالعه موربدبررسی قرار گرفت که هر کدام دارای یک سری شاخص‌هایی هستند (جدول شماره ۲).

ج. شاخص‌های تأثیرگذار بر نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی؛ مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۱ بر پایه: عناستانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ عزمی و همکاران، ۱۳۹۷؛ زرگر و همکاران، ۱۳۹۶ و نظر متخصصان

ابزار موردسنجش پرسشنامه و پایایی آن بر اساس فرمول آلفای کرونباخ بین ۰/۷۲۳ تا ۰/۹۱۳ محاسبه شد. توزیع پرسشنامه در هر روستا به صورت کاملاً تصادفی انجام پذیرفت. جهت تحلیل نتایج از آزمون α تک نمونه‌ای (با میانه نظری ۳) استفاده شد و برای تمامی تحلیل‌ها از نرم‌افزار SPSS و معادلات ساختاری Smart PLS و تحلیل فضایی (آنتروپی شانون و تحلیل رابطه خاکستری GRA) استفاده شده است. مؤلفه‌ها و شاخص‌های تحقیق ابتدا بر پایه مطالعات اسنادی احصاء گردید و سپس به روش دلفی در اختیار متخصصان امر قرار داده شد تا نظریات اصلاحی خود

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	آلای کرونباخ
حرایم محیطی	(۱) جلوگیری از ساخت و ساز در حریم راه؛ (۲) جلوگیری از ساخت و ساز در عرصه مبالغ طبیعی؛ (۳) جلوگیری از ساخت و ساز در حریم رود و میل و (۴) در نظر داشتن جهت باد در ساخت و سازهای الانیند	۰/۷۲۳
رعایت اصول ایمنی	(۱) اجرای سیستم اطلاعی حریق؛ (۲) نصب تالیوی استاندارد مصرف برق در ساختمان؛ (۳) جلوگیری از گویداری‌های غیرمجاز؛ (۴) ضوابط اجرای فرار اضطراری در مواقع خطر؛ (۵) اجرای سیستم‌های اعلام خطر	۰/۸۴۸
فرایند صدور مجوز	(۱) نظارت بر دریافت پروانه‌های ساختمانی؛ (۲) دریافت مجوز تخلیه نخاله در حواشی روستا؛ (۳) دریافت مجوز تخلیه نخاله در حواشی روستا؛ (۴) نظارت بر دریافت پروانه‌های ساختمانی؛ (۵) هماهنگی با بخشداری؛ (۶) هماهنگی با بخشداری؛ (۷) آشنایی با گردش کار	۰/۸۵۴
ائزی و زیرساخت‌ها	(۱) رعایت ضوابط لوله‌کشی گاز؛ (۲) رعایت ضوابط لوله‌کشی آب؛ (۳) رعایت ضوابط سیستم برق رسانی	۰/۹۱۳
فعالیت عمرانی	(۱) استفاده از مصالح ساختمانی استاندارد؛ (۲) انتقال جزئیات اجرایی با نفعه معابری؛ (۳) استفاده از نیروی انسانی بومی	۰/۸۵۴
رعایت حقوق عمومی	(۱) هماهنگ حجم و ارتفاع ساختمان با سایر ساختمان‌ها؛ (۲) اجرای ضوابط پیش‌آمدگاه‌های؛ (۳) استفاده از وسائل مناسب سفهانی؛ (۴) کاهش تراکم ساختمندان در معابر کم	۰/۷۹۸
ضوابط زیست‌محیطی	(۱) رعایت ضوابط کاربری زمین؛ (۲) محافظت از فضای سبز در هنگام فعالیت ساختمانی؛ (۳) صرفه‌جویی در مصرف انرژی در حین کار؛ (۴) جلوگیری از کاربری‌های غیربهداشتی؛ (۵) مدیریت صحیح نخاله‌های ساختمندان؛ (۶) ضوابط ساختمنان‌های سبز و پایدار	۰/۸۳۳
عالائم و هشدارهای	(۱) نصب تالووها و عالائم هشداردهنده؛ (۲) نظارت بر نصب نرده‌های سفاطنی در محل‌های احتمال خطر سقوط افراد	۰/۷۴۴

ایمنی	استانداردهای مسکن	اصول بهداشتی	مکان‌بایی کاربری‌ها
۱) توجیه مالکان از قوانین ساخت و ساز؛ ۲) بالا بردن میزان حساسیت روستائیان و ایجاد حس مستویت پذیری	۱) طراحی نمای بیرونی مطابق با ارزش‌های روزنا؛ ۲) بکارگیری ارزش‌های سنتی در طراحی و ساخت بنا؛ ۳) جلوگیری از تخریب ساختمان‌های بالرژش	۱) رعایت ضوابط پارکینگ؛ ۲) استفاده از تجهیزات مدرن در ساختمان‌های با کاربری صنعتی؛ ۳) ایجاد نشاط و آبادانی در طراحی بنا؛ ۴) رعایت تراکم ساختمانی در محله	۱) رعایت مکان مناسب جهت نگهداری دام؛ ۲) رعایت مکان مناسب جهت ذخیره‌سازی نهاده‌های دامی؛ ۳) رعایت مکان مناسب جهت ذخیره محصولات کشاورزی
۰/۷۷۶	۰/۸۴۹	۰/۷۶۷	۰/۸۴۸
۰/۸۷۷			

شاخص‌ها بین ۱-۱ تا ۱ است و حاکی از توزیع مناسب داده‌ها و مؤلفه‌های متغیر تحقیق نرمال است و می‌توان از آزمون‌های پارامتری که برای بررسی رابطه متغیرها در سطح روستاهای موردمطالعه استفاده نمود. ارزیابی شاخص‌های مربوط به نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی بر اساس نتایج آزمون T (با میانه نظری ۳ و فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها)، مقدار آماره T تنها در شاخص اصول بهداشتی بالاتر از مقدار متوسط (۳) است. مؤلفه اصول بهداشتی از مؤلفه‌های مهم در نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی است، بالاتر بودن آماره میانگین آن از عدد ۳، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که روستائیان این شاخص را در نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی مهم‌تر دانسته‌اند. لازم به ذکر است که مؤلفه اصول ایمنی، از نظر روستائیان کمترین اثر را داشته است. مقدار آماره T در کل شاخص‌ها میزان ۱۳/۴۸۰- را نشان می‌دهد و در کل نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی وضع مناسبی ندارد.

ج ۳. ارزیابی میزان اهمیت مؤلفه‌ها از نظر روستائیان

استاندارد آزمون : ۹۵٪ اختلاف						مؤلفه‌ها
فاصله اطمینان		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری	مقدار آماره t	میانگین	
بالا	پایین					
۰/۱۹۷	-۰/۱۲۹	-۰/۱۵۹	۰/۰۰۰	-۰/۲۷۷	۰/۹۸۲	حرایم محیطی
-۰/۷۹۹	-۰/۹۹۵	-۰/۸۹۷	۰/۰۰۰	-۱۸/۰۳۰	۲/۱۰	اصول ایمنی
۰/۱۸۳	-۰/۰۳۳	۰/۰۷۵	۰/۰۰۰	۱/۳۵۸	۳/۰۷	فرانزیلد صدور مجوز
-۰/۰۵۰	-۰/۸۱۳	-۰/۶۸۱	۰/۰۰۰	-۱۰/۱۹۵	۲/۳۱	ازری و زیرساخت‌ها
-۰/۰۷۷۱	-۱/۰۱۶	-۰/۸۹۳	۰/۰۰۰	-۱۲/۳۸۹	۲/۱۰	شخصی و معما
-۰/۰۵۹۵	-۰/۸۱۱	-۰/۷۰۳	۰/۰۰۰	-۱۲/۷۸۵	۲/۲۹	حقوق عمومی
-۰/۰۳۲۰	-۰/۰۵۱	-۰/۴۶	۰/۰۰۰	-۷/۹۳۸	۲/۰۷	زیست محیطی

از تعداد ۲۲۰ نفر پاسخ‌گو، ۱۷/۷ زن و ۸۲/۳ درصد مرد، بیشترین تعداد پاسخ‌گویان در رده سنی ۴۰-۳۱ سال با ۴۰/۵ درصد و بعداز آن رده سنی ۲۸/۲ با ۳۰-۲۱ درصد و در آخر رده سنی ۵۱ به بالا با ۹/۱ درصد را به خود اختصاص می‌دهند. از نظر سواد، ۱۱/۸ درصد بی‌سواد و سواد فرانزی (متوسطه اول)، ۲۰/۵ درصد دبیرستان درصد راهنمایی (متوسطه دوم)، ۱۷/۳ درصد ابتدایی، ۱۵/۵ درصد راهنمایی (متوسطه اول)، ۲۷/۳ درصد ابتدایی، ۱۰/۹ درصد سواد و سواد فرانزی (متوسطه دوم)، ۷/۷ در پایه دیبلم و بالاتر و ۳۶/۸ درصد لیسانس و بالاتر هستند، به لحاظ شغلی ۱۲/۷ درصد دامدار، ۴/۱ درصد کارمند، ۱۲/۷ درصد کارگر و ۳۵/۵ درصد دارای مشاغل آزاد هستند. قبل از هرگونه آزمونی که با فرض نرمال بودن داده‌ها صورت می‌گیرد، باید آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها در اهمیت آشنایی و سنجش نرمال بودن انجام شود. این است که برخی از روش‌های آماری مانند همبستگی پیرسون، آزمون‌های T و آزمون‌های تحلیل واریانس بر فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها (در جامعه) استوارند. نتایج استفاده از آزمون چولگی و کشیدگی در رابطه با توزیع داده‌ها نشان داد که مقادیر کجی و کشیدگی عمدۀ

تحلیل فضایی مؤلفه‌ها در سطح روستاها

توزیع فضایی میانگین مؤلفه‌های متغیر تحقیق یعنی ناظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی در سطح روستاها موردنبررسی قرار گرفت. روستاهای باباپیر، قلعه قاضی، قلقل بیشترین و روستاهای اشتремل و کهنوش به ترتیب کمترین آمارها را نشان می‌دهد.

به منظور تحلیل فضایی توزیع مؤلفه‌های ناظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی در سطح روستاهای موردمطالعه از تکنیک تحلیل روابط حاکستری با کدنویسی در اکسل انجام گرفته است. شاخص‌های مورداستفاده عبارت‌اند از: حرایم محیطی، اصول ایمنی، فرایند صدور مجوز، انرژی و زیرساخت‌ها، تخصص و معماری، حقوق عمومی، زیست محیطی، علائم و

ج. میانگین مؤلفه‌ها به تفکیک روستاهای موردمطالعه

میانگین مؤلفه‌ها																روستا
کل	V13	V12	V11	V10	V9	V8	V7	V6	V5	V4	V3	V2	V1			
۲/۶۰	۱/۸۴	۴/۱۱	۱/۹۶	۱/۸۲	۲/۶۹	۱/۸۴	۳/۰۷	۲/۶۳	۲/۱۲	۲/۱۵	۳/۶۲	۲/۲۳	۳/۷۴			آرتیمان
۲/۱۹	۱/۸۸	۳/۰۳	۱/۷۵	۱/۹۵	۲/۳۶	۱/۹۰	۲/۳۳	۱/۹۶	۱/۷۳	۱/۸۶	۲/۸۴	۱/۸۹	۳/۰۱			امامزاده زید
۲/۴۲	۲/۴۴	۳/۱۳	۲/۱۲	۲/۴۸	۲/۵۰	۲/۴۰	۲/۵۴	۲/۲۵	۲/۲۰	۲/۱۵	۲/۲۰	۲/۲۶	۲/۶۸			چغفریه
۲/۶۹	۲/۹۰	۲/۰	۲/۵۰	۳/۰۶	۲/۸۵	۲/۸۰	۲/۶۵	۲/۶۵	۲/۶۳	۲/۴۰	۲/۸۶	۲/۶۲	۲/۸۵			دارانی علیا
۲/۹۲	۲/۹۰	۲/۸۵	۲/۷۲	۳/۰۶	۲/۴۰	۲/۹۰	۲/۸۸	۲/۷۵	۲/۰	۳/۰	۳/۲۵	۲/۷۰	۲/۶۰			قلعه قاضی
۲/۳۹	۱/۷۵	۴/۱۷	۱/۷۵	۱/۶۳	۲/۹۱	۱/۷۹	۲/۵۶	۲/۲۵	۱/۴۱	۱/۸۳	۳/۴۳	۱/۷۵	۳/۲۹			اشتران
۲/۱۶	۲/۰	۳/۰۹	۱/۵۰	۱/۶۹	۲/۰۴	۱/۳۶	۲/۱۶	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۸۱	۳/۳۴	۱/۷۶	۳/۳۱			حاجی‌آباد
۲/۸۴	۲/۸۴	۳/۲۳	۲/۷۸	۲/۶۴	۲/۶۵	۲/۶۱	۲/۶۱	۲/۶۷	۳/۰۲	۳/۲۰	۲/۹۴	۲/۶۴	۲/۸۳			قلقل
۲/۰۵	۱/۹۵	۳/۲۶	۱/۵۵	۱/۴۶	۱/۹۰	۱/۶۶	۲/۱۲	۱/۶۶	۱/۶۸	۱/۷۵	۲/۶۲	۱/۸۲	۳/۱۱			کهنوش
۲/۷۲	۳/۰۵	۳/۲۶	۲/۸۲	۲/۸۰	۲/۵۷	۲/۴۲	۲/۶۹	۲/۵۱	۲/۷۹	۳/۰۷	۲/۸۷	۲/۲۳	۲/۶۱			وردآورد علیا
۲/۰۰	۱/۷۰	۳/۰۵	۱/۴۵	۱/۴۷	۱/۸۷	۱/۷۵	۲/۲۲	۱/۸۷	۱/۱۳	۱/۵۶	۲/۹۳	۱/۶۳	۲/۸۱			اشتремل
۲/۱۷	۱/۴۲	۳/۰۰	۱/۷۳	۱/۷۸	۲/۳۵	۱/۷۸	۲/۱۷	۱/۸۰	۱/۷۳	۱/۶۶	۳/۱۳	۱/۸۷	۳/۲۵			چیچیان کوه
۲/۲۸	۱/۹۸	۳/۳۱	۱/۸۹	۱/۸۹	۲/۲۹	۱/۹۰	۲/۵۵	۲/۰۷	۱/۹۸	۲/۰۱	۲/۹۰	۱/۹۰	۳/۰			سید شهاب
۲/۹۷	۲/۶۶	۳/۳۹	۲/۸۳	۲/۴۰	۳/۲۱	۲/۶۰	۳/۴۰	۰/۸۷	۲/۷۸	۳/۵۲	۲/۳۱	۳/۱۲				پایاپیر
۲/۶۶	۲/۳۰	۳/۱۸	۲/۲۹	۲/۲۷	۳/۰۴	۲/۱۳	۲/۷۴	۲/۵۲	۲/۱۶	۲/۶۳	۳/۴۲	۲/۴۵	۳/۲۵			پایاپیر علی
۲/۳۳	۲/۱۴	۲/۰۶	۲/۱۷	۱/۹۵	۲/۴۰	۱/۸۱	۲/۴۹	۲/۴۴	۲/۱۸	۲/۸۷	۲/۸۵	۱/۹۸	۲/۹۵			لامیان
۰/۱۲۴	۰/۰۲۹	۰/۱۰۲	۰/۱۲۵	۰/۰۵۳	۰/۰۷۶	۰/۰۳۳	۰/۰۶۱	۰/۱۲۲	۰/۱۶۲	۰/۰۰۹	۰/۰۷۶	۰/۰۰۹				وزن مؤلفه‌ها

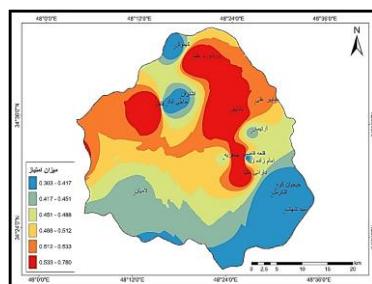
همان وزن شاخص‌ها است، وزن هر شاخص در تک‌تک درایه‌های مربوط به آن شاخص ضرب می‌شود. بر اساس روابط موجود و اوزان نهایی شاخص‌ها تصمیم‌گیری، امتیاز موزون هر یک از نواحی در جدول شماره ۵ آمده است.

ج. ۵. وضعیت نظارت دهیاران بر ساخت‌وسازهای

روستایی در منطقه موردمطالعه

رتبه	امتیاز	روستا
۸	۰/۴۲۸	آرتیمان
۱۲	۰/۳۴۵	امامزاده زید
۷	۰/۴۶۲	چغفریه
۵	۰/۵۹	دارانی علیا
۱	۰/۷۸	قلعه قاضی
۱۰	۰/۳۷۳	اشتران
۱۳	۰/۳۲۷	حاجی آباد
۳	۰/۷۱۹	قلقل
۱۵	۰/۳۱۸	کهنوش
۴	۰/۶۵۲	وردآورد علیا
۱۶	۰/۳۰۳	اشتремل
۱۴	۰/۳۲۷	جیجیان کره
۱۱	۰/۳۶۴	سید شهاب
۲	۰/۷۲۷	بابا پیر
۶	۰/۵۱۴	بابا پیرعلی
۹	۰/۴۲۱	لامیان

بر اساس اصل تجزیه و تحلیل رابطه خاکستری، امتیاز کمتر از رابطه خاکستری یعنی سطح بالاتر از میزان نظارت دهیاران بر ساخت‌وسازهای روستایی است. بنابراین، بر اساس جدول شماره ۵ و تصویر شماره ۲، رستاهای اشتремل، کهنوش و جیجیان در رتبه اول تا سوم و رستاهای قلقل، باباپیر و قلعه قاضی در رتبه‌های انتهایی قرار دارند.

ت. ۲. نقشه رتبه‌بندی رستاهای موردمطالعه بر اساس میزان نظارت دهیاران بر ساخت‌وسازهای روستایی

برای تحلیل فضایی وضعیت نظارت دهیاران بر ساخت‌وسازهای روستایی در منطقه موردمطالعه از مدل تحلیل رابطه خاکستری (GRA) استفاده شده که مراحل آن به قرار زیر است:

الف. بی مقیاس‌سازی ماتریس تصمیم: زمانی که واحدهای اندازه‌گیری عملکرد شاخص‌های مختلف، متفاوت باشد؛ ممکن است تأثیر برخی از از شاخص‌ها نادیده گرفته شود، بنابراین تبدیل کلیه ارزش‌های عملکردی هر گزینه به یک سری مقایسه‌ای ضروری به نظر می‌رسد، که همان نرم‌الیزه کردن است. برای نرمال‌سازی مقادیر از یکی از سه فرمول زیر استفاده می‌شود:

$$X_{ij} = \frac{y_{ij} - \min(y_{ij})}{\max(v_{:,i}) - \min(v_{:,i})}$$

$$X_{ij} = \frac{\max(y_{ij}) - y_{ij}}{\max(y_{ij}) - \min(y_{ij})}$$

$$X_{ij} = \frac{|y_{ij} - y^+|}{\max\{\max(y_{ij}), y^+, y^+ - \min(y_{ij})\}}$$

ب. تعریف سری‌های هدف مرجع: پس از ایجاد روابط خاکستری، تمام ارزش‌های عملکردی بین صفر و یک قرار خواهند گرفت. هر چه سری مقایسه‌ای گزینه ۱ به سری مرجع نزدیک‌تر باشد، در این صورت از مطلوبیت بیشتری برخوردار خواهد بود.

روش محاسبه: کافی است عدد یک را از تک‌تک درایه‌ها کم کنیم.

ج. ضریب رابطه خاکستری: با استفاده از ضریب رابطه خاکستری نزدیکی هر X_{ij} به X_{oj} متناظر سنجش می‌شود، ضریب رابطه خاکستری به صورت زیر محاسبه می‌شود:

Y(X_{oj}, X_{ij}) = \frac{\Delta m_i + \zeta \Delta \max}{\Delta i j + \zeta \Delta \max} \quad \dots \quad m, j = 1n

د. رتبه رابطه خاکستری: پس از محاسبه تمام ضرایب رابطه خاکستری رتبه رابطه خاکستری با فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$\Gamma(X_{oj}, X_{ij}) = \sum w_j Y(x_{oj}, x_{ij})$$

این عبارت میزان همبستگی سری مرجع هدف و سری مقایسه‌ای را نشان می‌دهد. در این محاسبات، w

ج. ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و AVE شاخص‌ها

نماد مؤلفه	مؤلفه‌ها	AVE	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی
V1	حرایم محیطی	.۰/۳۵۹	.۰/۷۲۳	.۰/۵۸۷
V2	رعایت اصول اینمی	.۰/۶۲۸	.۰/۸۴۸	.۰/۸۹۲
V3	فرایند صدور مجوز	.۰/۵۶۳	.۰/۸۵۴	.۰/۸۷۶
V4	انرژی و زیرساخت‌ها	.۰/۸۵۲	.۰/۹۱۳	.۰/۹۴۵
V5	فعالیت عمرانی	.۰/۷۷۵	.۰/۸۵۴	.۰/۹۱۲
V6	رعایت حقوق عمومی	.۰/۶۲۲	.۰/۷۹۸	.۰/۸۶۸
V7	ضوابط زیست‌محیطی	.۰/۵۲۲	.۰/۸۳۳	.۰/۸۷۵
V8	عالائم و هشدارهای اینمی	.۰/۷۹۶	.۰/۷۲۴	.۰/۸۸۶
V9	مسئولیت اجتماعی	.۰/۸۱۶	.۰/۷۷۶	.۰/۸۹۹
V10	رعایت ارزش‌ها	.۰/۷۶۹	.۰/۸۴۹	.۰/۹۰۹
V11	استانداردهای مسکن	.۰/۷۱۲	.۰/۸۶۴	.۰/۹۰۸
V12	اصول بهداشتی	.۰/۸۱۹	.۰/۸۴۸	.۰/۸۹۹
V13	مکان‌یابی کاربری‌ها	.۰/۸۰۳	.۰/۸۷۷	.۰/۹۲۴

اثرگذاری مؤلفه‌ها در نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستاپی با استفاده از مدل معادلات ساختاری اسمارت پی ال اس نرم افزاری آماری، با رابط کاربری گرافیکی است که از آن برای انجام «مدل سازی معادلات ساختاری» با روش کمترین مربعات جزئی یا روش PLS یا به عبارتی Partial Least Squares می‌شود. در مطالعات حوزه علوم انسانی و اجتماعی، تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش طبق فرایندی با قالب کلی مشخص و یکسان صورت می‌پذیرد که مرتبط با آن روش تحلیل آماری متعددی تابه حال معرفی شده است. در این میان، مدل سازی معادلات ساختاری که در اوخر دهه ۱۹۶۰ میلادی معرفی شد، ابزاری در دست محققین جهت بررسی ارتباط میان چندین متغیر در یک مدل را فراهم می‌ساخت. قدرت این تکنیک در توسعه نظریه‌ها باعث کاربرد وسیع آن در علوم مختلف از قبیل بازاریابی، مدیریت منابع انسانی، مدیریت استراتژیک و سیستم اطلاعاتی شده است. این نرم افزار برای مدل سازی مسیر با متغیرهای مکنون پنهان و آشکار (مدل عمومی معادلات ساختاری) به کمک روش PLS

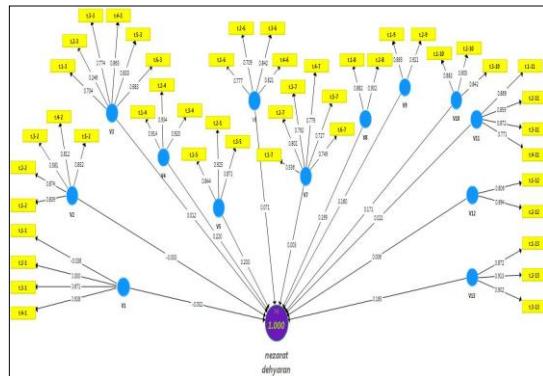
طراحی شده است. در مدل pls سه معیار موردستنجدش قرار می‌گیرند: ۱. آلفای کرونباخ، ۲. پایایی ترکیبی، ۳. ضرایب بارهای عاملی. مقدار شاخص آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی باید بیشتر از ۰/۷ باشد. همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشخص است، ضریب آلفای کرونباخ همه شاخص‌ها بیشتر از ۰/۷ است و ضریب پایایی ترکیبی به جز شاخص حرایم محیطی بالای ۰/۷ است، بنابراین می‌توان گفت که برازش مناسب و سازگاری درونی در مدل وجود دارد. روایی هم‌گرا و واگرا- روایی پرسش‌نامه توسط دو معیار هم‌گرا و واگرا که مختص مدل‌سازی معادلات ساختاری است بررسی شد. روایی هم‌گرا به میزان توانایی شاخص‌های یک بعد در تبیین آن بعد اشاره دارد و روایی واگرا بیانگر این مطلب است که سازه مدل پژوهش باید هم‌بستگی بیشتری با سؤال‌های خود داشته باشد تا سازه‌های دیگر، برای ارزیابی روایی هم‌گرا از معیار AVE مربوط به متغیرهای مرتبه اول استفاده شد که نتایج این معیار در جدول شماره ۷ قابل مشاهده است. مقدار ملاک برای سطح قبولی AVE، ۰/۵ است، بدین معنا که متغیر پنهان مدنظر دست کم ۵۰ درصد واریانس مشاهده‌پذیرهای خود را تبیین می‌کند. بر اساس جدول شماره ۷، به جز مؤلفه حرایم محیطی مقدار AVE بقیه شاخص‌ها بالای ۰/۵ است، بنابراین می‌توان گفت که روایی هم‌گرایی پرسش‌نامه در سطح قابل قبول است (تصویر شماره ۳). در نرم افزار Smart pls ارزش T، معنی دار بودن اثر متغیرها را بر هم نشان می‌دهد، اگر مقدار T بیشتر از ۱/۹۶ باشد، یعنی اثر مثبت دارد، اگر بین ۱/۹۶+ تا ۱/۹۶- باشد اثر معنی دار ندارد و اگر کوچک‌تر از ۱/۹۶- یعنی اثر منفی دارد، ولی معنی دارد (جدول شماره ۷). با توجه به جدول شماره ۷ و تصویر شماره ۴ می‌توان

ت ۴. مدل ساختاری ارزیابی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روسانی

نستجه

با توجه به نتایج به دست آمده از مدل معادلات ساختاری Smart pls، ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی در همه ۱۳ مؤلفه (به جز ضریب پایایی در شاخص حرایم محیطی) بالای ۰/۷ است که نشانه سازگاری مدل است، همچنین جهت بررسی روایی هم‌گرای پرسش‌نامه AVE بررسی شد که به جز مؤلفه حرایم شاخص AVE آن کمتر از ۰/۵ است باقی محیطی که ضریب AVE دارای روایی هم‌گرا هستند. در نرم‌افزار smart pls ارزش T ، معنی دار بودن اثر متغیرها را برهم نشان می‌دهد. اگر مقدار T بیشتر از $+1/96$ باشد، معنی اثر مثبت دارد، اگر بین $+1/96$ و $-1/96$ باشد اثر معنی داری ندارد و اگر کوچک‌تر از $-1/96$ معنی اثر منفی دارد، ولی معنی دارد. با توجه به اطلاعات به دست آمده، سطح معنی داری همه مؤلفه‌ها کمتر از ۰/۰۵ است و این نشانه رابطه معنی داری است. درنهایت با توجه به نتایج به دست آمده از نرم‌افزار معادلات ساختاری smart pls می‌توان نتیجه گرفت که نظارت بر ساخت و سازهای روستاپی از سوی دهیاران در سکونتگاه‌های روستاپی به دلیل اثرگذاری عوامل گوناگون، در وضعیت همگونی قرار دارد. جمع بندی

بیان کرد که نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی وجود دارد.

- ت ۳. مدل ساختاری ارتباط مؤلفه‌های تأثیرگذار بر نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روسایی
- ج ۷. مقدار t-test و p-value مؤلفه‌ها

P-Value	T-Test	مؤلفه‌ها	نماد مؤلفه
۰/۰۲۱	۲/۳۰۸	جرائم محیطی	V1
*	۸/۲۸۸	رعایت اصول اینمنی	V2
*	۷/۳۲۲	فرانیدن صدور مجوز	V3
*	۷/۱۴۴	انرژی و زیرساخت‌ها	V4
*	۷/۰۸۹	فعالیت عمرانی	V5
*	۹/۱۹۸	رعایت حقوق عمومی	V6
*	۹/۹۸۷	ضوابط زیست محیطی	V7
*	۵/۳۶۳	عالام و هشدارهای اینمنی	V8
*	۱۱/۶۰۱	مسئولیت اجتماعی	V9
*	۴/۸۵۲	رعایت ارزش‌ها	V10
*	۶/۹۵۳	استانداردهای مسکن	V11
۰/۰۱۵	۲/۴۳۱	اصول بهداشتی	V12
*	۶/۴۵۲	مکان‌بایی کاربری‌ها	V13

باتوجهه به تصاویر شماره ۳ و ۴ و نتایج جدول شماره ۸ می توان گفت که نتیجه بررسی تأثیر مؤلفه های مورد مطالعه بر نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی باتوجه به ضریب مسیر ۰/۹۷۶ و آماره T برابر ۶۷/۳۴۵ این است که این عوامل بر نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی تأثیر مثبت قوی دارند.

ج ۸. خلاصه نتایج و ضریب مسیر

شاخص	ضریب مسیر	آماره t	سلطح معناداری
نظرات دهیاران	۰/۹۷۶	۶۷/۳۴۵	۰/۰۰۰

نتایج تحقیق از تحلیل فضایی نظارت دهیاران بر ساخت و سازهای روستایی نشان می‌دهد که روستاهایی مانند دارانی علیا، قلعه قاضی و باباپیر به دلیل جمعیت زیاد روستاهای نزدیکی به شهر تویسرکان و توانمندی شخصی دهیاران از وضعیت بهتری نسبت به سایر روستاهای برخوردارند، علاوه بر این، دو روستایی وردآورد علیا و قلقل نیز به دلیل توانمندی دهیاران و همچنین موقعیت خاص طبیعی (جاده‌های گردشگری) ضرورت نظارت دهیاران را بیشتر نموده است. در طرف دیگر روستاهای حاشیه‌ای شهرستان مانند سیدشهاب، جیجان کوه، اشتремل، کهنش و لامیان به دلیل دوری از مرکز شهرستان کم شدن اهرم‌های نظارتی از سوی نهادهای ذی‌ربط مانند، فرمانداری، بخشداری و بنیاد مسکن، شاخص توجه به نظارت دهیاران بر ساخت و سازها از سوی روستائیان سطوح پایین‌تری را نشان می‌دهد.

باتوجه به تأکید بر حضور مؤثر دهیاران در زمینه نظارت بر ساخت و سازهای روستایی در پژوهش حاضر، نتایج تحقیقات بدری و همکاران (۱۳۹۲)، روح الله‌ی (۱۳۹۱) و ریاحی و کریمی نسب (۱۳۹۲) مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین نتایج پژوهش فرزین (۱۳۹۴) و عنابستانی و نظری (۱۴۰۱) که تأثیرگذاری عملکرد دهیاری در روستا نسبت به شهرداری در شاخص‌های کالبدی که منجر به صدور پروانه ساختمانی و افزایش ساخت و ساز، تغییر شکل ظاهری و درنهایت توسعه کالبدی روستا می‌شود، بسیار بیشتر از عملکرد شهرداری بوده است در پژوهش حاضر مورد تأکید قرار گرفته است. درنهایت نتایج پژوهش ژانگ و همکاران (۲۰۲۲)؛ ژائو و لی (۲۰۲۰)؛ هلپاپ (۲۰۱۹) و آریماه و آداغبو (۲۰۰۰) که به کنترل نامناسب و ناکافی ساخت و ساز و نبود سیاست‌های مناسب اصلاحات

زمین شهری موجب عدم پاسخ‌گویی به نیازهای مردمی و تشديد مسائل و مشکلات در رابطه با ساخت و سازهای غیرقانونی اشاره می‌کند، در پژوهش حاضر نیز بر نبود آموزش کافی و عدم هماهنگی لازم بین سازمان‌های دخیل در ساخت و سازهای روستایی اشاره شده است.

باتوجه به نتایج تحقیق و مطالعات میدانی در سطح روستاهای موردمطالعه پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- باتوجه به مطالعات میدانی یکی از اصلی‌ترین دلایل عدم همکاری مردم روستا با دهیاران و ارگان‌های دولتی عدم داشتن اعتماد و اطمینان به این ارگان‌ها است، بنابراین جهت رفع این مشکل نیاز به برنامه‌هایی جهت اعتمادسازی در بین روستائیان است.

- بسیاری از روستائیان از قوانین ساخت و ساز در روستا بی‌اطلاع هستند، بنابراین با تشکیل کلاس‌های آموزشی برای روستائیان می‌توان آنان را با قوانین و آثار مثبت آن‌ها آشنا کرد.

- اکثر روستائیان دهیاران را به عنوان یک‌نهاد دولتی و اثربدار قبول ندارند و به آن‌ها اهمیتی نمی‌دهند. با دادن اختیارات بیشتر به دهیاران و درنتیجه احساس نیاز روستائیان به دهیار جایگاه دهیار در بین روستائیان از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شود.

- قوانین سخت‌گیرانه‌ای برای ساخت و سازهای غیرمجاز در روستاهای وجود ندارد و این باعث ساخت و سازهای غیرمجاز در روستاهای می‌شود. می‌توان با وضع قوانین سخت‌گیرانه و همچنین اجرای درست این قوانین ساخت و سازهای غیرمجاز روستایی را کاهش داد.

- یکی از دلایل عدم ساخت و سازهای استاندارد در روستاهای نبود منابع مالی کافی جهت این کار است و همچنین روستائیان به دلیل شرایط سختی که در اعطای وام و اعتبارات وجود دارد از دریافت وام و اعتبارات

موردی: دهستان غنی بیگلو، شهرستان زنجان). فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، (۴۲)، (۴)، ۵۹-۵۰.
https://psp.journals.pnu.ac.ir/article_2412.html

- چوبچیان، شهلا؛ کلانتری، خلیل؛ شعبانعلی فمی، حسین.

(۱۳۸۶). عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان.

فصلنامه روستا و توسعه، (۲)، (۱۰)، ۸۷-۱۰۷.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=70758>

- خدابستی، مجید؛ عابدینی، رضا؛ صادقی، منوچهر؛ نجفقلیزاده، ناهید. (۱۳۹۵). راهبردهای کنترل و نظارت ساخت‌وساز شهری از منظر مدیریت شهری، (مطالعه: منطقه ۱۷ شهر تهران)، کنفرانس بین‌المللی مهندسی شهرسازی، عمران، معماری، قم، دانشگاه علمی کاربردی استانداری قم.

- دربان آستانه، علیرضا. (۱۳۸۴). جایگاه مدیریت روستایی در برنامه چهارم توسعه. ماهنامه آموزشی ترویجی دهیاری‌ها، (۱۵)، (۳)، ۲۴-۱۴.

- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۳). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران، تهران، نشر قومس.

- روح اللهی، الناز. (۱۳۹۱). نقش مدیریت روستایی در ساختار فضایی - کالبدی روستاهای (مطالعه موردي دهستان لوندویل از شهرستان آستان آشتارا)، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرکزی تهران

- ریاحی، وحید؛ کریمی نسب، صدیقه. (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه کالبدی - فضایی سکونتگاه‌های روستایی، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، (۱۲)، (۳)، ۶۱-۷۰.

http://jzpm.miau.ac.ir/article_316.html

- زرگر، اکبر؛ سرتیپی پور؛ محسن، میری، سید محسن؛ شیخ میری، حامد. (۱۳۹۶). طراحی و شکل‌گیری خانه روستایی به روایت معماران قدیمی مطالعه موردي: روستاهای شهرستان گرمسار، نشیریه مسکن و محیط روستا، (۳۶)، (۱۵۸)، ۳-۲۰.

http://jhre.ir/browse.php?a_code=A-10-2413-1&sid=1&slc_lang=fa

- سازمان برنامه‌وپردازی همدان. (۱۳۹۸). سالنامه آماری استان همدان سرزمین و آب و هوای جغرافیایی طبیعی شهرستان تویسرکان، همدان.

- صادقلو، طاهره؛ سجادی قیداری، حمداده؛ حسینی کهنهوج، سیدرضا؛ یزدانی مروی لنگری، خدیجه. (۱۳۹۸). پیشرانه‌های کلیدی تغییر کاربری اراضی کشاورزی و اثرات آن بر نواحی

صرف نظر می‌کنند. بنابراین با تسهیل پرداخت وام و اعتبارات به روستائیان می‌توان مشکل ساخت‌وسازهای غیراستاندارد در روستاهای حل نمود.

بخشداری و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی باید جهت انجام هرچه سریع‌تر و بهتر امور مربوط به روستا با دهیاران و شوراهای اسلامی هماهنگ شوند تا بدون بروز کمترین مشکل مسائل مربوط به روستا حل شود.

پی‌نوشت

1. Arimah & Adeagbo
2. Helpap
3. Zhao & Li
4. Zhang

فهرست منابع

- آسایش، حسین. (۱۳۷۴). کارگاه برنامه‌ریزی روستایی، چاپ اول، تهران : دانشگاه پیام نور.
- استعلامی، علیرضا. (۱۳۹۱). بررسی الگوی مدیریت روستایی در ایران با تأکید بر مدیریت محلی و مشارکتی دهیاری‌ها، فصلنامه جغرافیا، سال دهم، (۲۲)، (۱۰)، ۲۳۹-۲۵۸.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=158351>
- افراخته، حسن. (۱۳۹۳). جغرافیای روستایی ایران، تهران : انتشارات سمت.
- اکبریان رونیزی، سعید رضا. (۱۳۹۲). بررسی رابطه توسعه گردشگری و سرمایه اجتماعی در نواحی روستایی مطالعه موردي: دهستان سولقان (شهرستان تهران). برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، (۶)، (۲)، ۷۵-۹۲.
- http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_549.html
- بدیری، سید علی؛ اکبریان رونیزی، سعید رضا؛ قصایی، محمدجواد. (۱۳۹۲). نقش مدیریت محلی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردي: شهرستان آران و بیدگل)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، (۴)، (۲)، ۲۴۹-۲۷۶.
- پورمحمدی، محمدرضا. (۱۳۹۰). برنامه‌ریزی مسکن، تهران : انتشارات سمت.
- چراغی، مهدی؛ ملک جعفریان، زهرا؛ عباسی، جواد؛ بدیری، سیدعلی. (۱۳۹۴). ارزیابی اثربخشی اجرای طرح هادی روستایی در آفرینش سکونتگاه‌های روستایی سرزنده (مطالعه

- روستایی، مورد مطالعه دهستان میانجام شهرستان تربت جام، فصلنامه اقتصاد فضای توسعه روستایی، ۸(۲)، ۴۵-۷۲.
- <https://serd.knu.ac.ir/>
- طالب، مهدی؛ عنبری، موسی. (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی روستایی با تأکید بر ابعاد تعییر و توسعه در جامعه روستایی ایران، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ظاهری، محمد؛ مجذوبی توتا خانه، علی؛ خدابنده، کیومرث. (۱۳۹۹). تدوین پیشانهای محلی توسعه روستایی با استفاده از روش آینده‌پژوهی، مطالعه موردي روستگاه‌های روستایی شهرستان بناب، فصلنامه جغرافیا و توسعه، ۱۸(۵۹)، ۴۱-۶۶.
- https://gdij.usb.ac.ir/article_5460.html?lang=fa
- عزمی، آثیث؛ رزلانسری، اکرم؛ مطاعی، لیلا. (۱۳۹۷). بررسی مسائل و مشکلات طرح بهسازی مسکن روستایی از دید ناظران فنی شهرستان کرمانشاه، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۱(۶۱)، ۱۵۲-۱۳۳.
- عنابستانی، علی اکبر. (۱۳۹۵). برنامه‌ریزی مسکن روستایی در ایران، تهران: انتشارات سیمای دانش،
- عنابستانی، علی اکبر؛ نظری، لیلا. (۱۴۰۱). تحلیل پیشانهای کلیدی اثرگذاری عملکرد مدیریت روستایی بر تحولات کالبدی سکونتگاه‌های پیراشهری با رویکرد آینده‌پژوهی (مورد: شهرستان علی‌آباد کتول). توسعه فضاهای پیراشهری، ۴(۱)، ۱-۲۲. http://www.jpusd.ir/article_145971.html
- عنابستانی، علی اکبر؛ شایان، حمید؛ بنیادداشت؛ ابوالقاسم. (۱۳۹۱). بررسی نقش اعتبارات بر تغییر الگوی مسکن در نواحی روستایی (مطالعه موردي: شهرستان بهمنی)، مجله برنامه‌ریزی فضایی، ۳(۱)، ۸۰-۶۳.
- فرزین، بهلول. (۱۳۹۴). مقایسه تطبیقی عملکرد شهرداری و دهیاری در توسعه کالبدی روستاهای واقع در حririm شهرها، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، گرایش جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکزی تهران
- کلالتری، خلیل. (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی روستایی، تهران: دانشگاه پیام نور
- لشی پارسا، روح الله. (۱۳۸۵). ارزیابی اثربخشی عملکرد دهیاری‌های شهرستان بروجرد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنمای: دکتر مهدی طالب، دانشگاه تهران، دانشکده علوم

- اجتماعی، گروه مدیریت و توسعه،
- لمتون، ا، ک، س. (۱۳۶۲). مالک و زارع در ایران، ترجمه منوچهر امیری، چاپ سوم، تهران: مرکز انتشارات علمی و فرهنگی.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهرستان توریسکان. تهران: مرکز آمار ایران.
- مشیری، شهریار. (۱۳۸۹). کنترل و هدایت ساخت و ساز شهری، طراحی نظام کارآمد. نشریه هویت شهر، ۴(۷)، ۲۳-۳۰.
- https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1132.html
- Arimah, B. C., & Adeagbo, D. (2000). Compliance with urban development and planning regulations in Ibadan, Nigeria. *Habitat International*, 24(3), 279-294.
- <https://www.researchgate.net/publication/222241379>
- Helpap, D. J. (2019). Public management in rural local governments: An assessment of institutional differences and implications. *State and Local Government Review*, 51(1), 6-18.
- Prof, T. P. (2004). ICT And E-Governance for rural development center for electronic governance. *Indian Institute Of Management, Ahmedabad*. p. 134.
- <https://www.researchgate.net/publication/241757398>
- Walker, A., Colquitt, G., Elliott, S., Emter, M., & Li, L. (2020). Using participatory action research to examine barriers and facilitators to physical activity among rural adolescents with cerebral palsy. *Disability and Rehabilitation*, 42(26), 3838-3849.
- <https://www.researchgate.net/publication/333116935>
- Zhang, X., Wang, J., Song, W., Wang, F., Gao, X., Liu, L & Yang, D. (2022). Decoupling analysis between rural population change and rural construction land changes in China. *Land*, 11(2), 231.
- Zhao, Y., & Li, B. (2020). Construction of Ecological Performance Evaluation Index for Rural Construction. In E3S Web of Conferences (Vol. 143, p. 01026). EDP Sciences.

DOI: 10.22034/42.184.119